

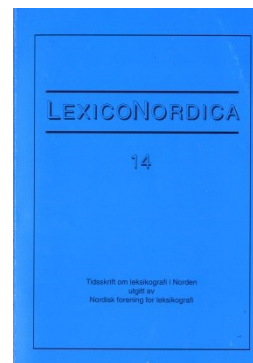
LexicoNordica

Titel: Språklig och encyklopedisk information i fackorlistor på Internet

Forfatter: Lars Törnqvist

Kilde: LexicoNordica 14, 2007, s. 35-47

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Lars Törnqvist

Språklig och encyklopedisk information i fackordlistor på Internet

In recent years, a great number of dictionaries have been published free of charge on the Internet, general language dictionaries as well as LSP dictionaries. This paper deals with LSP dictionaries published by authorities, associations, companies and single persons, containing anything between ten and more than a thousand head-words. The authors are typically technical experts without any linguistic knowledge. These dictionaries are well worth studying for two reasons. Firstly, they give an overview of actual LSP usage not available in other ways; secondly, they give a general image of the non-lexicographers' views on dictionaries.

Typologically, the dictionaries are extremely heterogenous, but they can be sorted into two main categories: simple glossaries and explaining dictionaries. The simple glossaries contain equivalents in two or more languages without any comments on grammar or meaning. Most of them are made for one special type of text, e.g. source documents for genealogists. The explaining dictionaries are in most cases included in larger websites, explaining the terminology used in other pages of the same site. The aim of these dictionaries is to give the customers or clients knowledge on the terminology in order to facilitate communication, e.g. in ordering envelopes from a printer or asking for subsidies from a government authority. The definitions in these dictionaries often seamlessly turn into encyclopaedic articles. Explicit information on linguistic properties such as part of speech, flexion or pronunciation is hardly ever present in any Internet LSP dictionary.

Bakgrund

Sedan år 2001 driver jag Thesaurus Lex webbplats som är inriktad på information om ordböcker ("Thesaurus Lex – Ordböcker och lexikon på Internet"). Webbplatsen startades för att sprida information om hyperlexikonprojektet Thesaurus Lex, som presenterades vid den nordiska lexikografikonferensen 2001 (Lange & Törnqvist 2003). För att komplettera informationen på webbplatsen lade jag upp länkar till redan existerande elektroniska ordböcker på Internet, och dessa länkar kom snabbt att dominera innehållet. För närvarande finns ungefär 500 länkar till ordböcker som är fritt tillgängliga på nätet. Webbplatsen har mellan 1000 och 2000 besök per dag.

De ordböcker som oftast söks på länksidorna är de tvåspråkiga översättningsordböckerna, närmast följda av de enspråkiga ordböckerna. De mest eftersökta språken är enligt sökstatistiken i tur och ordning engels-

ka, franska, spanska, tyska och latin. På tredje plats kommer fackordböckerna, som är den mest innehållsrika avdelningen med länkar till mer än 200 ordböcker.

Ordböcker publicerades tidigt på Internet (Carr 1997), och antalet ökar ständigt. För att inte drunkna i mängden har jag i den här studien valt att koncentrera mig på ett delområde, nämligen fackordböcker med svenska som huvudspråk. Allmänspråkliga ordböcker på webben är i regel baserade på pappersordböcker från stora förlag, och de är ganska traditionellt uppbyggda. Bland fackordböckerna finner man däremot ett brett spektrum av utgivare och presentationsformer. Eftersom dessa ordböcker i regel är ganska små – de har sällan mer än några hundra uppslagsord – finns stort utrymme för experimenterande. De allra flesta fackordböckerna är sammanställda av folk som är kunniga inom sina respektive ämnesområden men saknar kunskaper inom lexikografi. Detta medför naturligtvis att det vimlar av dåliga ordböcker på webben. På de nämnda länksidorna finns dock bara ordböcker som har bedömts vara tillräckligt välgjorda för att ha ett värde för läsaren.

The screenshot shows the website 'Thesaurus Lex' with the main heading 'Ordböcker och lexikon på Internet'. The page is organized into several sections:

- Startsida**: A navigation menu on the left side.
- Nytt**: A section for new content.
- Ordböcker och lexikon på Internet**: A list of various dictionary types including:
 - Enspråkiga ordböcker
 - Tvåspråkiga ordböcker
 - Historiska ordböcker
 - Synonymordböcker
 - Rimlexikon
 - Fackordböcker
 - Encyklopedier
 - Namnordböcker
 - Etymologiska ordböcker
 - Uttalsordböcker
 - Förkortningsordböcker
- Språkliga sidor**: A section for language-specific pages.
- Typografiska sidor**: A section for typographic resources.
- Kontakt**: A contact section with a phone number '371499' and a note 'besök sedan 10 nov 2006'.

The main content area features several highlighted links and sections:

- Sök på Ordbok**: A search engine link for Sesam.se.
- Hitta översättare**: A link for finding translators on Eniro.se.
- Grafisk Produktion?**: A link for graphic production services on ord-stil.se.
- Enspråkiga ordböcker**: A section with links to monolingual dictionaries in Swedish, Danish, English, Finnish, French, Italian, Spanish, Catalan, Dutch, Norwegian, and Portuguese.
- Tvåspråkiga ordböcker**: A section with links to bilingual dictionaries for various language pairs.
- Till eller från svenska**: A list of languages including Albanian, Arabic, Bosnian, Bulgarian, Danish, English, Esperanto, Finnish, French, Greek, Japanese, Korean, Croatian, Kurdish, Latin, Dutch, Norwegian, Swedish, Somali, Spanish, Thai, and Turkish.
- Till eller från engelska**: A list of languages including Afrikaans, Basque, Danish, Estonian, Finnish, French, Hawaiian, Indonesian, and Irish.
- Fackordböcker**: A section for specialized dictionaries in fields like terminology, economics, technology, history, mathematics, medicine, environment, and more.
- Encyklopedier**: A section for encyclopedias.
- Namnordböcker**: A section for name dictionaries.

The page also includes Google advertisements and a search bar at the top.

FIGUR 1. Thesaurus Lex länksamling i juni 2007

Varför studera detta?

Det finns flera skäl att studera just fackordböckerna på Internet närmare.

För det första ger dessa fackordböcker tillsammans en bättre överblick än tidigare över ordförrådet inom olika fackspråk. Webbpubliceringen gör det praktiskt möjligt för vilken fackman som helst att publicera en enkel ordlista över sitt område, och på så sätt får omvärlden tillgång till ord och uttryck som aldrig tidigare har varit tillgängliga utanför snäva fackmannakretsar.

För det andra ger webbordböckerna bättre tillgång till levande språkbruk. De tryckta fackordböcker som finns tillgängliga är ofta utgivna för många år sedan och återger den tidens språk, medan det levande språkbruket har förändrats i takt med den tekniska utvecklingen. Dessutom återger terminologistandarder och andra terminologiska ordlistor ibland ett rekommenderat språkbruk som inte alltid har kommit att tillämpas.

För det tredje ger ordböcker gjorda av amatörer en bild av icke-lexikografers uppfattning om lexikon. Ett studium av urvalsprinciper och presentationssätt inom denna folklexikografi kan ge mycket värdefull information för den som skall utforma nya ordböcker som är bättre anpassade till läsarnas behov.

Varifrån kommer ordlistorna?

Utgivarna av webbpublicerade fackordböcker bildar ett brett spektrum från myndigheter till privatpersoner. Här är några få exempel.

Myndigheter. Ofta utarbetar myndigheterna ordlistor för internt bruk, vilka publiceras på deras intranät. Ibland görs sådana ordlistor allmänt tillgängliga för att underlätta informationsutbytet med andra organisationer. Ett exempel på detta är Jordbruksverkets interna översättningsordlista (Jordbruksverket, ”Termlista svenska-engelska”).

Branschorganisationer. Många branschorganisationer har sedan gammalt strävat efter att etablera ett enhetligt fackspråk genom att publicera tryckta ordlistor, antingen separat eller som avsnitt i handböcker. Genom att lägga ut sådana ordlistor på Internet når de inte bara sina medlemmar utan även medlemmarnas kunder. Ett exempel på detta är Svenska Antikvariatföreningens ordlista (Palm, ”ABC för boksamlare”) som närmast vänder sig till antikvariatkunder.

Företag. En del företag gör korta ordlistor för att förklara de fackuttryck som används på den egna webbplatsen. Ett exempel är ordlistan

över dammsugararter hos Dammsugarpåsar.NU ("Dammsugarpåsordlistan").

Lärare och forskare. Lärare på gymnasie- och högskolenivå sammanställer ibland ordlistor över det egna ämnets facktermer som komplement till läroböckerna (Jansson, "Liten historisk-geografisk ordlista").

Studenter. Examensarbeten görs ibland i form av ordböcker som publiceras på webben. Ett exempel på detta är en inventering av narkotikaslang gjord vid Polishögskolan (Holmén, "Pundartugg: Narkotikarelaterade slanguttryck").

Entusiaster. En stor del av författarna till fackordlistor på webben är folk med specialintressen som vill sprida kunskap om dessa. Det förekommer att ordlistorna utarbetas gemensamt inom en förening ("Isordlista"), men det vanligaste är att de sammanställs av enskilda personer och läggs ut på deras egna webbplatser (Långström, "Telefonordlista med historisk slagsida").

Många av ordböckerna har tagits oförändrade ur läroböcker, kataloger och andra tryckta publikationer, eventuellt uppdaterade med korrigeringar och tillägg. Andra ordlistor har sammanställts direkt för webbpublicering. Ibland har de tillkommit genom kollektiv insamling, vanligen med en redaktör som ansvarar för det slutliga urvalet. Genom ett sådant arbetssätt kan en ordlista snabbt komma upp i stort omfång, och med en kunnig redaktör kan man upprätthålla acceptabel kvalitet. Ett exempel på detta är ordlistan över informell järnvägsterminologi (Törnqvist, "Järnvägsslang"), som har 106 namngivna bidragsgivare. Eftersom jag själv är redaktör för denna ordlista kan jag avslöja att åtskilliga inskickade bidrag har refuserats och många ordförklaringar fått skrivas om fullständigt för att uppfylla kvalitetskraven.

För vem görs ordlistorna?

Det är oftast inte utsagt vilken målgrupp som fackordböckerna vänder sig till, men vissa slutsatser kan man ändå dra av deras utformning och det sammanhang de förekommer i.

Man kan urskilja två huvudgrupper av tänkta användare. Den ena är kolleger och blivande kolleger inom ett yrke eller ett fritidsintresse. Den andra är kunder och klienter. Ordlistor för kolleger ges ofta ut av föreningar och privatpersoner, medan ordlistor för blivande kolleger ges ut av skolor och branschorganisationer. Ordlistor för kunder och klienter publiceras ofta av myndigheter, företag och branschorganisationer.

Varför görs ordlistorna?

Varje ordlista har sitt speciella syfte. Det är svårt att dela in dem i några få tydligt avgränsade grupper med avseende på ändamål, inte minst därför att en enskild ordlista kan fylla flera olika funktioner. Följande indelning är därför bara en grov skiss.

Orientera om fackområdet. En ordlista är ett enkelt sätt att ge en översikt över de grundläggande begreppen inom ett område. Sådana ordlistor innehåller ofta faktainformation utöver de rena ordförklaringarna. Ett exempel är orgelordlistan (Berglund, ”Magnus orgelsidor”) som förklarar orglarnas uppbyggnad och funktion.

Underlätta kommunikation. Orientering om fackspråket underlättar kommunikationen mellan företag och kunder. Detta är särskilt viktigt när det är fråga om tillverkning av produkter på beställning (”Harry Kuvvert ordlista”) eller köp av stora objekt (”FMFs Ordlista för köpare och säljare av bostäder”). I dessa fall är det vanligt med terminologiskt eller encyklopediskt inriktade definitionsordlistor.

Underlätta textförståelse. Tvåspråkiga fackordlistor är nödvändiga när man skall läsa texter på främmande språk, oavsett om det rör sig om släktforskning eller matematik.

Underlätta eget arbete. Dokumentation av översättningsekvivalenter är ofta till stor nytta inom stora organisationer där många personer arbetar med liknande texter.

Dokumentera språkbruk. Dokumentation av existerande språkbruk är grunden för all lexikografi, både definitionsinriktad och översättningsinriktad. Dokumenterande ordlistor kan ha ganska enkla förklaringar och innehåller ofta uppgifter om förekomst och bruklighet (”Isordlista”, Törnqvist, ”Järnvägsslang”).

Standardisera språkbruk eller begreppsbildning. Ett enhetligt språkbruk inom en hel samhällssektor ger bättre kommunikation mellan olika företag och institutioner. I synnerhet sjukvårdssektorn och bygg- och fastighetssektorn har ägnat stora resurser åt detta. Här är terminologiska ordlistor det normala (”Socialstyrelsens termbank”, ”Förvaltningsinformation 2000 – Ordlista”).

Göra reklam. En bra ordlista kan locka besökare till den egna webbplatsen, bland annat genom att uppslagsorden fångas upp av sökmotorer. Denna funktion utnyttjas gärna av företag och intresseorganisationer.

Dela med sig av kunskap och entusiasm. Om man är engagerad i en hobby eller ett intresseområde vill man självklart dela med sig av sina specialkunskaper. Här blir ordlistorna oftast encyklopediskt inriktade (Möller, ”Amerikansk järnvägsordlista och faktabank”).

Typer

Fackordlistorna på nätet kan indelas i två huvudtyper: enkla gloslistor och förklarande ordlistor. Det förekommer hybrider mellan dessa typer, men de är förvånansvärt ovanliga.

De enkla gloslistorna har sin förebild i de gloslistor som brukar finnas i läroböcker. De består i princip av en tabell med en kolumn för varje språk. I sin enklaste form består de av två kolumner med ekvivalenta ord utan några som helst kommentarer. Nedanstående utdrag ur ”Svensk-finsk ordlista för släktforskare” är ett exempel på en mycket enkel ordlista där man helt enkelt har lagt in svenska ord i de böjningsformer som förekommer i aktuella texter och angett motsvarande finska form. I all sin enkelhet är ordlistan väl anpassad för sitt ändamål, nämligen att underlätta finskspråkiga släktforskare att läsa svenskspråkiga folkbokföringsdokument. Eftersom svenska var det enda administrationsspråket i Finland fram till mitten av 1800-talet finns det stort behov av sådana ordlistor.

adoptera	adoptoida
adoption	adoptio
adoptivbarn	ottolapsi
adoptivförälder	ottovanhempi
arkiv	arkisto
barn	lapsi
barnbok	lastenkirja
befolkningsregister	väestökisteri
Befolkningsregistercentralen	Väestökisterikeskus
begrava	haudata
begravd	haudattu
begravdes	haudattiin
begravning	hautaaminen
begravningslängd	haudattujen luettelo

FIGUR 2. Utdrag ur ”Svensk-finsk ordlista för släktforskare”, en enkel gloslista

Vissa gloslistor har en extra kolumn för kommentarer, till exempel om ordklass eller begränsat användningsområde. Tvåspråkiga gloslistor är vanligast, men flerspråkiga förekommer också. Ordlistor över artnamn

på fåglar och fiskar innehåller ofta fyra eller flera språk, däribland alltid latin. Ett typiskt exempel är ”Fågelnamn på åtta språk”, som upptar fågelarter som har setts i Falsterbo.

En mer utvecklad gloslista är Graneli, ”Engelsk-svensk ordlista för högskolematematiken”. Syftet med denna ordbok är att lära ut svenskt matematiskt fackspråk till studenterna vid Luleå tekniska universitet, där praktiskt taget all kurslitteratur är på engelska. När man skall lära sig ett fackspråk är det viktigt att man inte bara lär sig själva facktermerna utan även vanliga fraser och konstruktioner. Därför innehåller den här ordboken ett rikt urval av fraser, inte minst verbfraser. Ordklassmarkeringen för verb består helt enkelt av infinitivmärket *to*.

applied mathematics	tillämpad matematik
to apply	tillämpa, använda, ansöka
to apply an operator	använda en operator
to a function	på en funktion
approach	tillvägagångssätt, förfarande
to approach	närma sig
to approach infinity	gå mot oändligheten
as x approaches a	när x går mot a
reverse approach	omvända förfarandet
appropriate	lämplig, passande
to approve	godkänna, bekräfta
approximate	näraliggande, ungefärlig, förenklad, liknande
approximate value	närmevärde, approximation

FIGUR 3. Utdrag ur Graneli, ”Engelsk-svensk ordlista för högskolematematiken”, en mera utvecklad översättningsordlista

De förklarande ordlistorna innehåller definitioner av ett eller annat slag som beskriver uppslagsordets betydelse. Utöver detta innehåller de ofta encyklopedisk information. En stor del av de förklarande ordlistorna är enspråkiga. En del anger motsvarigheter på ytterligare ett språk, vanligen engelska. Det förekommer också förklarande ordlistor med ekvivalenter på flera språk. Förebilder till de förklarande ordlistorna är ordförklaringsavsnitt i läroböcker och handböcker samt terminologiska ordböcker och encyklopedier.

Induktionsrulle – Spole med två eller flera lindningar, dvs en transformator, vanligen taltransformator.

Induktionsspole – Spole med en lindning, drossel.

Induktor – växelströmgenerator, ofta vevad för hand, avsedd att aktivera ringklocka.

Jack – honkontakt för anslutning av telefonapparater och i växelbord. Böjningsformer: jacken, jackar, jackarna. Ej att förväxla med det jack som man får i huvudet när man slår sig. Jfr propp.

Klaff – elektromagnetisk anordning som ger visuell signal (t ex visas vitt fält i stället för svart) när den aktiveras av ström genom elektromagneten. Signalen kvarstår efter att strömmen upphört, varför klaffen måste återställas på annat (mekaniskt) sätt. Jfr blänkare.

Kodväljare – hos L M Ericsson en vidareutveckling av koordinatväljaren. Användes i några sk programminnesstyrda stationer, men blev pga elektronikens utveckling snabbt omodern.

FIGUR 4. Utdrag ur Långström, ”Telefonordlista med historisk slag-sida”, en förklarande ordlista som innehåller mycket encyklopedisk information

Språklig eller encyklopedisk?

Traditionellt brukar man skilja mellan ordböcker och encyklopedier. Ordböckerna innehåller information om språkliga egenskaper, såsom stavning, böjning, kollokationer, bruklighet, etymologi, ekvivalenter och extension. Encyklopedier innehåller däremot information om företeelser i världen. När man betraktar fackordlistorna på webben kan man fråga sig om denna gränsdragning är meningsfull. Bortsett från de enkla gloslistorna (som ju bara innehåller språkliga ekvivalenter) är det få webbordlistor som helt håller sig på ena sidan om gränsen. Snarare är det så att ju fylligare ordboksartiklarna är, desto mer innehåller de av både språklig och encyklopedisk information. Den mest faktainriktade ordlistan i hela samlingen, den amerikanska järnvägsordlistan (Möller, ”Amerikansk järnvägsordlista och faktabank”) är också den som innehåller i särklass mest uppgifter om böjning, etymologi, uttal, bruklighet och språklig variation.

Cab-forward engine – ånglok med hytten främst i körriktningen; i USA huvudsakl. använda på Southern Pacific. Loken var uppbyggda som ett vanligt lok, fast ”backgående” och med tendern kopplad mot skorstensändan. Alla amerikanska Cab Forwards var stora Malletlok på 250–350 ton eller mera. Systemet, som avsåg att minska lokpersonalens besvär av röken i långa tunnlar, började införas strax innan lagstiftning infördes om oljeeldning på alla lok i Kalifornien. En stor del av SP:s godstrafik kördes med sådana lok ända till dieselifieringen 1953–56. (Enstaka c-f engines förekom även i andra länder, bl a Tyskland; en del tanklok hade även dubbla hytter!) Ibl., framför allt tidigare, även kallade cab-ahead engines. Jfr oil-firing.

Cabin – (utöver vanliga grundbetydelser): 1) ibl. = signal tower/interlocking tower, bl a på C&O. 2) Head brakeman’s cabin **/A/** – speciell påbyggnad ovanpå bakre delen av loktendrar, om the head br.man inte färdades i lokhytten (större hytter hade oftast tre säten). Bl a använda på PRR. Smeknamn ”dog house”. I viss mån anv. även i Europa. Jfr crew cab.

Cabin car – = caboose. Många äldre amerikanska författare ogillade/ogillar pluralformen ”caboose” och skriver konsekvent ”caboose” resp. ”cabin cars”! Avarten ”cabeese” tycks ännu inte vara utdöd. Vidare tycks ett par banor, t ex Pennsylvania RR, förr, ha använt enbart benäm. cabin car/s internt. En del författare använder helst också ”cabin car” om de små, äldre 2-axliga c.c. Jfr bobber. Se vidare caboose, nedan.

FIGUR 5. Utdrag ur Möller, ”Amerikansk järnvägsordlista och faktabank”, en encyklopedisk översättningsordlista med uppslagsord på engelska och förklaringar på svenska

Omfång

De flesta av fackordlistorna på webben är relativt små. De minsta innehåller bara något tiotal uppslagsord, medan de största kan ha över tusen. En typisk fackordlista brukar ha något hundratal uppslagsord. Översättningsordlistor är ofta mer omfattande än förklarande ordlistor.

Trots sin litenhet kan dessa ordlistor vara mycket värdefulla därför att de förklarar centrala termer inom det aktuella fackområdet.

Åtkomststruktur

Det finns två huvudtyper av åtkomststruktur för webbordlistorna. Det vanligaste, särskilt för mindre ordlistor, är ett textdokument med upp-

slagsorden i rent alfabetisk ordning. Ibland förekommer det en indelning i delområden med alfabetisk ordning inom varje delområde. Större ordlistor ligger ofta i databaser, där man måste skriva in det ord man söker i en sökruta. Ibland går det att få fram alfabetiska register där man kan leta sig fram till det uppslagsord man söker.

Lemmaselektion

Det går att urskilja tre huvudprinciper för lemmaselektionen: textbaserad, domänbaserad och användarbaserad selektion.

Textbaserad lemmaselektion bygger på texten i ett visst dokument (till exempel en standard) eller i en viss typ av dokument (till exempel kyrkoböcker). Ordförklaringar och översättningsekvivalenter gäller då enbart för aktuella dokument. Exempel på detta är de ovannämnda gloslistorna för släktforskare och matematikstudenter.

Domänbaserad lemmaselektion avser att täcka in de viktigaste uttrycken inom ett avgränsat fackområde. Definitioner och ekvivalenter gäller inom domänen men inte utanför denna. Eftersom denna lemmaselektionsprincip är den oftast tillämpade principen för fackordlistor så det finns det otaliga exempel.

Användarbaserad lemmaselektion strävar efter att täcka in de ord som behöver förklaras för de tänkta användarna i en tänkt situation, oavsett vilket fackområde orden tillhör. Exempel på detta är ”Ordlista för doktorander” från Uppsala universitet.

Typer av uppslagsord

Om man jämför med professionellt utförda tryckta fackordböcker innehåller webbordlistorna många fler typer av uppslagsord. Naturligtvis dominerar de egentliga facktermerna även här, men dessutom finns ofta förkortningar, slanguttryck, företagsnamn och varunamn. I de biologiskt inriktade ordlistorna finns även många artnamn.

Definitionstyper

I professionella ordboksprojekt strävar man i allmänhet efter att formulera alla definitioner enligt samma princip. Inom den folkliga lexikografin finns knappast någon strävan efter likformighet i definitionssätt, och

troligen finns inte heller någon medvetenhet om att likformigheten skulle vara önskvärd. I den aktuella samlingen av webbordlistor förekommer åtta olika typer av definitioner. Som regel används flera definitionstyper inom varje ordlista. Normalt förekommer två eller tre typer, men i ett fall (Berglund, ”Magnus orgelsidor”) kunde jag identifiera sju olika definitionstyper.

Synonymer. Ofta förklaras en fackterm med ett allmänord eller ett slanguttryck med en fackterm.

Ordagrann uttydning. Detta definitionssätt används särskilt vid förklaring av förkortningar och främmande ord.

Genus proximum. Ibland anges bara typen av objekt utan särskilda kännetecken, till exempel *labialpipa* ’typ av pipa’.

Aristotelisk definition. Den traditionella typen av ordboksdefinition, bestående av genus proximum och differentia specifica, är vanlig även i webbordlistor, men den är inte lika dominerande som i tryckta ordböcker.

Extentionell definition. Ibland förklaras betydelsen genom en uppräkningslista av objekt.

Cobuild-definition. I sällsynta fall kan man hitta ordförklaringar i form av fullständiga meningar där uppslagsordet sätts in i en kontext.

Förklarande bild. De verbala definitionerna kompletteras ibland med bilder som visar exempel eller samband.

Fritt formulerad artikel. Faktainriktade ordlistor har ofta fritt formulerade artiklar där informationen står i godtycklig ordning. Artiklarna kan ofta innehålla språkliga upplysningar, till exempel om böjning och etymologi, insprängda i faktaupplysningarna.

Sammanfattning

Fackordlistorna på Internet utgör ett ordbokstypologiskt kontinuum med stora skillnader och oskarpa gränser. Det är dock möjligt att sammanfatta några generella drag.

- Ordlistorna redovisar ett autentiskt, samtida språkbruk som ofta inte finns samlat på annat håll.
- Ordlistorna är utarbetade av icke-lexikografer för icke-lexikografer. Trots bristen på lexikografisk professionalitet fungerar kommunikationen mellan författare och läsare därför att deras ordbokskunnande ligger på samma nivå.

- Ordlistorna är typologiskt vildvuxna, snarare utformade för ett ändamål än efter en princip.
- Ordlistorna är antingen översättningsinriktade eller faktainriktade.
- Ordlistorna innehåller nästan aldrig explicita språkliga upplysningar, exempelvis uppgifter om uttal, böjning och konstruktionssätt.

Förbättringar

Fackordlistorna på Internet fungerar ofta bra trots sina formella brister. Det borde dock vara möjligt att förbättra dem, både kvantitativt och kvalitativt, genom ganska enkla åtgärder. Det viktigaste är att uppmuntra fackmän att sammanställa sina kunskaper om sitt fackområde och dess språk i ordlisteform och att länka till goda exempel. För att höja kvalitetsnivån kan man sammanställa enkla anvisningar som publiceras på Internet. Dessa anvisningar bör vara så kortfattade att de ryms på en sida och formulerade med tanke på att de avsedda läsarna saknar lexikografiska bakgrundskunskaper.

Källor

Tryckta källor

- Carr, Michael, 1997: Internet Dictionaries and Lexicography. I: *International Journal of Lexicography*, Vol. 10 No. 3, 209–230.
- Lange, Sven & Törnqvist, Lars, 2003: Thesaurus Lex: En ny svensk elektroniskt länkad thesaurus. I: *Nordiske studier i leksikografi* 6, 181–190.

Webbsidor

(URL-adresserna är kontrollerade den 14 juni 2007.)

Berglund, Magnus, ”Magnus orgelsidor”.

<<http://www.algonet.se/~bgld/orgel/>>.

”Dammsugarpåsordlistan”. <<http://www.dammsugarpåsarna.se/>>

”FMFs Ordlista för köpare och säljare av bostäder”.

<<http://www.fmf.se/radotips/ordlista.html>>

- ”Fågelnamn på åtta språk”.
 <http://www.skof.se/fbo/sales/nybok_pdf/Namnlist_web_s.pdf>
- ”Förvaltningsinformation 2002 – Ordlista”
 <http://www.itbof.com/2002/4-ordlista_001019.pdf>
- Graneli, Björn, ”Engelsk-svensk ordlista för högskolematematiken”.
 <<http://www.sm.luth.se/math/dictionary/MOL1.9.pdf>>
- ”Harry Kuvert ordlista”. <http://www.harrykuvert.se/kuvert_vetaren.asp?get=Ordlista>
- Holmén, Stefan, ”Pundartugg: Narkotikarelaterade slanguttryck”.
 <<http://www.polisen.se/mediacache/4347/4637/Pundartuggx.pdf>>
- ”Isordlista”.
 <http://www.sssk.se/ordbok/gettermer1.asp?letter=%&_skridskosession=14997033f83f5dcdd9bb7ee784f5ca81>
- Jansson, Ulf, ”Liten historisk-geografisk ordlista (LGHO)”.
 <<http://people.su.se/~ulfjan/LHGO.htm>>
- Jordbruksverket, ”Termlista svenska-engelska”.
 <<http://www.sjv.se/amnesomraden/handelmarknad/termlistasvenskaochengelska.4.7502f61001ea08a0c7fff101593.html>>
- Långström, Jan, ”Telefonordlista med historisk slagsida”.
 <<http://www.hjordis.se/jla/tfn/ord.html>>
- Möller, Kurt, ”Amerikansk järnvägsordlista och faktabank”.
 <<http://hem.passagen.se/tornq/moller.htm>>
- ”Ordlista för doktorander”.
 <<http://www.student.uu.se/us/doktorand/ordlista.html>>
- Palm, Magnus, ”ABC för boksamlare”.
 <<http://www.svaf.se/ordlista.htm>>
- ”Socialstyrelsens termbank”. <<http://app.socialstyrelsen.se/termbank/>>
- ”Svensk-finsk ordlista för släktforskare”.
 <<http://www.genealogia.fi/sve/sve11ar.htm>>
- ”Thesaurus Lex – Ordböcker och lexikon på Internet”.
 <<http://www.thesauruslex.com/lexmeny.htm>>
- Törnqvist, Lars, ”Järnvägsslang”.
 <<http://hem.passagen.se/tornq/jvslang.htm>>

Lars Törnqvist
 konsult
 Älvkarleövägen 13
 115 43 Stockholm
lars.tornqvist@telia.com